

<p>Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Karimov A., Kurbanbayev J., Jumanazarov S., Xalilov Sh. Moliyaviy hisob va hisobot. O'quv qo'llanma. – T.: Iqtisod-moliya, 2018. - 400 b. 2. Pardayev A., Pardayev B. "Boshqaruv hisobi" T.: O'G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi. 2019 yil 651 b. 3. Xolmirzaev Ulug'bek Abdulazizovich. Moliyaviy aktivlar hisobini yuritishda xalqaro standartlar qoidalarini qo'llash masalalari. Ilmiy monografiya. Toshkent – 2023. <p>Axborot manbaalari</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi portali 2. www.mf.uz – O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi sayti 3. www.ach.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi Hisob palatasining sayti 	<p>7. Namangan muhandislik – qurilish instituti tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.</p> <p>8. Fan/modul' uchun ma'sullar: D.X.Umurzakov–NamMQI «Buxgalteriya hisobi va audit» kafedrasida katta o'qituvchisi</p> <p>9. Taqrizchilar: I.Sirojiddinov – NamMQI "Buxgalteriya hisobi va audit" kafedrasida professori, i.f.n. U.Tursunov – NamMTI "Buxgalteriya hisobi va audit" kafedrasida mudiri, dotsent, i.f.d.</p>
---	--

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

NAMANGAN MUHANDISLIK-QURILISH INSTITUTI

"Tasdiqlayman"
Namangan muhandislik-
qurilish instituti rektori
[Signature] SH.T.Ergashev
2024 yil " " "

**BIZNESDA AMALIY-BUXGALTERIYA HISOBI
FANINING O'QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	300 000	–	Ijtimoiy fanlar, jurnalistika va axborot
Ta'lim sohalari:	310 000	–	Ijtimoiy va xulq atvoriga mansub fanlar
Ta'lim yo'nalishi:	60310100	–	Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)

Fan/modul' kodi PAIB4	O'quv yili 2024-2025	Semestr 4	Kreditlar 4
Fan/modul' turi Tanlov fanlari	Ta'lim turi O'zbek	Haftadagi dars soatlari 4	
Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil Ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1. Biznesda amaliy buxgalteriya hisobi	60 (30 m / 30 a)	60	120

I. Fanning mazmuni

Fanning maqsadi – talabalarga buxgalteriya hisobini biznes sharoiti amaliyotiga bilim-ko'nikmalarni shakllantirish va buxgalteriya hisobini xalqaro standartlari asosida tashkil etish va yuritish tartibini o'rgatishdan iborat. Shuningdek biznesda amaliy buxgalteriya hisobining maqsadi va uning asoslari, moliyaviy axborotlarning sifat xususiyatlari, pul mablag'lari, tovar-moddiy zaxiralarning hisobi, asosiy vositalar, nomoddiy aktivlar, investitsiyalar hisobi, tovar moddiy zaxiralarning hisobi, mehnat va ish haqi hisobi, xususiy kapital hisobi, majburiyatlar hisobi, xarajatlar hisobi, daromadlar va moliyaviy natijalar, soliq hisobi, hamda moliyaviy hisobotlarni tayyorlash va ularni taqdim etish va bo'yicha bilim, ko'nikma va malaka shakllantiriladi.

Fanning vazifasi – talabalarga biznes faoliyatini yurituvchi korxonalarda buxgalteriya hisobiga qo'yiladigan talablar va buxgalteriya hisobini yuritish qoidalari, moliyaviy hisobotlarni tuzish tartibi, buxgalteriya hisobining ob'yektlarini baholash, hisobga olish va hisobotlarda aks ettirishni qonunchilik bazasi, hukumat qarorlari va boshqa me'yoriy hujjatlar asosida o'rgatishdan iborat.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-Mavzu. Biznesda buxgalteriya hisobini tashkil qilishning me'yoriy – huquqiy asoslari va uning ahamiyati

Buxgalteriya hisobining bazaviy konseptual asoslari. Buxgalteriya hisobini tashkil qilish va yuritishni tartibga soluvchi me'yoriy hujjatlar. Biznes faoliyatida buxgalteriya hisobining axborotlaridan foydalanuvchilar. Biznes sharoitida hisob yuritish tizimlariga quyiladigan talablar. Buxgalteriya hisobining tamoyillari va hisob siyosatining uslubiy asoslari. Buxgalteriya hisobi fanining priedmyeti, boshqa iqtisodiy fanlar bilan o'zaro bog'liqligi va tadqiqot usullari. Biznes subyektlarning tashkiliy shakllari va faoliyat turlari.

2-Mavzu. Zamonaviy biznes munosabatlari sharoitida pul mablag'lari hisobi

Biznes faoliyatida pul mablag'lari va ularni hisobga olishning vazifalari. Korxonada naqd pul mablag'larining ichki nazorat tizimi va ularning hujjatlarda rasmiylashtirish tartibi. Yangi tartibda kassa yuritish qoidalarining xususiyatlari. Korxonada kassasidagi naqd pullar harakatining sintetik hisobi. Naqd pul mablag'larini inkassatsiya qilishni hisobga olish tartibi. Naqd pul hisob-kitoblarni hisobga olish. Hisob –kitob schyotining sintetik hisobini yuritish tartibi. Valyuta schyotini ochish tartibi va valyuta schyotidagi mablag'lar harakatini hisobga olish. Bankdagi boshqa maxsus schyotlar, ulardagi mablag'lardan foydalanish.

3-Mavzu. Tovar-moddiy zahiralarning hisobini biznes sharoitiga muvofiq yuritish

Biznes faoliyatida materiallarni hisobga olishdagi asosiy vazifalar. Materiallarning sintetik hisobini yuritish. Materiallar omboridagi harakatini hujjatlarda rasmiylashtirish tartibi. Tovar moddiy zahiralarning haqiqiy tannarxini hisoblash va ularni baholash. Tovar moddiy zahiralarni sotib olish va tayyorlash bilan bog'liq bo'lgan xarajatlarni hisobini yuritish. Hisob-fakturasiz qabul qilingan tovar moddiy zahiralarni hisobga olish tartibi. Tovar-material qiymatliklarning inventarlash tartibi.

4-Mavzu. Moliyaviy investitsiyalar hisobi

Moliyaviy investitsiyalar, ularning tasnifi. Moliyaviy investitsiyalar hisobining ma'lumot manbalari va ularni hisobga olishni vazifalari. Investitsiyalarni xarid qilish va sotilishini hisobga olish. Uzoq muddatli moliyaviy investitsiyalar hisobi.

5-Mavzu. Biznes korxonalarida asosiy vositalarni hisobga olish

Asosiy vositalarning tasnifi, hisobga olishning vazifalari va ularni baholanishi. Asosiy vositalarning harakatini hujjatlashtirish va hisobga olish. Import uskunani montaj qilish bo'yicha operatsiyalarni buxgalteriya hisobida aks ettirish. Asosiy vositalarning eskirishi (amortizatsiyasi) hisobi. Asosiy vositalarni ta'mirlash xarajatlari hisobi. Asosiy vositalar inventarlash va ularni natijalari hisobi. Asosiy vositalarning hisobdan chiqarilishini hisobga olish.

6-Mavzu. Nomoddiy aktivlar hisobi

Nomoddiy aktivlar turlari va ularning hisobga olishdagi asosiy vazifalari. Nomoddiy aktivlarni hisobini me'yoriy huquqiy asoslari bo'yicha tashkil qilish. Nomoddiy aktivlar hisobini tashkil etish. Nomoddiy aktivlarni turkumlash va baholash. Nomoddiy aktivlarni kirim qilish va harakatini xujjatlashtirish. Nomoddiy aktivlarga amortizatsiya hisoblash tartibi va usullari. Nomoddiy aktivlarning eskirishi (amortizatsiyasi) hisobi. Nomoddiy aktivlarning xarid qilinishi va chiqib ketishini hisobga olish.

7-mavzu. Xarajatlar hisobi

Ishlab chiqarish xarajatlarini tasnifi va ularni hisobga olishning vazifalari. Ishlab chiqarish xarajatlarining hisobi. Ishlab chiqarish xususiyatiga ega boshqa xarajatlar hisobi. Mahsulot (ishlar, xizmat)larni sotish xarajatlarini hisobi. Ma'muriy xarajatlarini hisobga olishni o'ziga xos xususiyatlari. Operasion xarajatlarini hisobga olish. Moliyaviy faoliyat bo'yicha xarajatlarini hisobga olish.

8-Mavzu. Mehnat va ish haqi hisobi

Mehnatga haq to'lashni tartibga solishning me'yori-huquqiy asoslari va uni hisobga olishning vazifalari. Mehnatga haq to'lashning tarifi tizimi. Mehnatga haq to'lashning tarifsiz tizimi. Mehnatga haq to'lash shakllari. Myehnat va ish haqining sintyetik va analitik hiobi. Xodimlarga byeriladigan avanslar hisobi. Xodimning boshqa operatsiyalari bo'yicha qarzi hisobi.

Mehnat ta'tili hisoblash va vaqtincha mehnatga qobiliyatsizlik nafaqasini to'lash tartibi.

9-Mavzu. Xususiy kapital, maqsadli tushumlar va kelgusi xarajatlar va rezervlarni hisobi

Xususiy kapitalning mazmuni va uning mohiyati. Ustav kapitalini shakllantirishini hisobga olish. Korxonalarda ustav kapitalini o'zgarishini hisobga olish. Qo'shilgan kapital, zaxira kapitali va tekinga olingan mulk hisobi. Maqsadli tushumlar, subsidiya va grantlardan foydalanish hisobi. Kelgusi xarajatlar va to'lovlar rezervlari.

10-Mavzu. Majburiyatlar hisobi

Majburiyatlar va ularni hisobga olishga quyiladigan talablar. Debitorlik va kreditorlik qarzdorliklarni hisobga olish. Joriy majburiyatlar hisobi. Bank olingan qisqa va uzoq muddatli kreditlarni hisobga olish. Uzoq muddatli majburiyatlarini hisobini yuritish. Foizli va foizsiz qarzlar hisobi. Majburiyatlarini inventarizatsiyadan o'tkazish va buxgalteriya balansida aks ettirish.

11-Mavzu. Daromadlar va moliyaviy natijalar hisobi

Daromadlarni hisobga olishning mohiyati va ularning tasnifi. Asosiy faoliyatdan olinadigan daromadlarning hisobga olish. Asosiy faoliyatdan olingan boshqa daromadlarni hisobga olish. Uzoq muddatli shartnomalarni bajarishdan olingan daromadlarni hisobga olish. Xorijiy valyuta bo'yicha olingan daromadlarni hisobga olish. Tovarlarini (xizmatlarni) tannarxadan past narxlarda sotish. Moliyaviy faoliyat bo'yicha daromadlar, favqulodda foyda va zararlarini hisobini yuritish.

12-Mavzu. Soliq hisobi va hisoboti

Soliq turlari va soliq hisobi. Korxonalarining daromadlaridan olinadigan foyda solig'i hisobi. Korxonalarda ish xaqidan daromad solig'i va ijtimoiy solig'ini hisobga olish. Dividend solig'ini hisobi. Aylanmadan soliqlar hisobi Aksiz solig'ini hisobga olish. Mol-mulk solig'ini hisobga olish. Qo'shilgan qiymat solig'i (QQS)ni hisobga olish.

13-Mavzu. Soliq hisobi va hisoboti

Soliq turlari va soliq hisobi. Korxonalarining daromadlaridan olinadigan foyda solig'i hisobi. Korxonalarda ish xaqidan daromad solig'i va ijtimoiy solig'ini hisobga olish. Dividend solig'ini hisobi. Aylanmadan soliqlar hisobi Aksiz solig'ini hisobga olish. Mol-mulk solig'ini hisobga olish. Qo'shilgan qiymat solig'i (QQS)ni hisobga olish.

14-Mavzu. Hisobotlarni tuzish va taqdim etish

Moliyaviy hisobot va uning tarkibi. Moliyaviy hisobotni tuzishga tayyorgarlik ko'rish tartibi (inventarizatsiya). Moliyaviy hisobot axborotidan foydalanuvchilar. Oraliq moliyaviy hisobotlar. Buxgalteriya balans. Moliyaviy hisobotlarning mazmuni va buxgalteriya balansini tuzish. Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotni tuzish tartibi. Pul oqimlari to'g'risidagi hisobotni tuzish. Xususiy kapital to'g'risidagi hisobotni tuzish.

15-Mavzu. Hisobotlarni tuzish va taqdim etish

Moliyaviy hisobot va uning tarkibi. Moliyaviy hisobotni tuzishga tayyorgarlik ko'rish tartibi (inventarizatsiya). Moliyaviy hisobot axborotidan foydalanuvchilar. Oraliq moliyaviy hisobotlar. Buxgalteriya balans. Moliyaviy hisobotlarning mazmuni va buxgalteriya balansini tuzish. Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotni tuzish tartibi. Pul oqimlari to'g'risidagi hisobotni tuzish. Xususiy kapital to'g'risidagi hisobotni tuzish.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

III.1. Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

- 1-mavzu. Biznesda buxgalteriya hisobini tashkil qilishning me'yoriy -huquqiy asoslari va uning ahamiyati
- 2-mavzu. Zamonaviy biznes munosabatlari sharoitida pul mablag'lari hisobi
- 3-mavzu. Tovar-moddiy zahiralarni hisobini biznes sharoitiga muvofiq yuritish
- 4-mavzu. Moliyaviy investitsiyalar hisobi
- 5-mavzu. Biznes korxonalarida asosiy vositalarni hisobga olish
- 6-mavzu. Nomoddiy aktivlar hisobi

<p>7-mavzu. Xarajatlar hisobi 8-mavzu. Mehnat va ish haqi hisobi 9-mavzu. Xususiy kapital, maqsadli tushumlar va kelgusi xarajatlar va rezervlarni hisobi 10-mavzu. Majburiyatlar hisobi 11-mavzu. Daromadlar va moliyaviy natijalar hisobi 12-mavzu. Soliq hisobi va hisoboti 13-mavzu. Soliq hisobi va hisoboti 14-mavzu. Hisobotlarni tuzish va taqdim etish 15-mavzu. Hisobotlarni tuzish va taqdim etish</p> <p>Amaliy mashg'ulotlar bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interfaol usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.</p> <p>III.II. Laboratoriya mashg'ulotlari rejalashtirilmagan</p> <p>IV. Fan bo'yicha kurs ishi rejalashtirilmagan</p> <p>V. Mustaqil ta'lim uchun topshiriqlar</p> <p>Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Asosiy vositalarni turkumlash va baholash 2. Nomoddiy aktivlar va ularni tasniflash 3. Aktiyalarni sotib olish va sotish hisobi 4. Ustav kapitalining shakllantirish 5. Majburiyatlar va ularni baholash 6. Soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar hisobi 7. Taqsimlanmagan foydaning shakllanishi hisobi 8. Moliyaviy hisobotni tuzishga tayyorgarlik ko'rish <p>Mustaqil o'zlashtirilgan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda internet tarmoqlaridan foydalanib referat va uning taqdimoti, xorijiy tillardagi adabiyotlardan foydalanishi, keys-stadi, vaziyatli masalalar to'plami ishlab chiqishi tavsiya etiladi.</p> <p>VI. Ta'lim natijalari / Kasbiy kompetensiyalari</p> <p>Talaba bilishi kerak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • buxgalyer biznesda amaliy buxgalteriya hisobini yuritish qoidalari, moliyaviy hisobotlarni shakllantirish va taqdim etish haqida <i>tasavvurga ega bo'lishi; (bilim)</i> • daromad va xarajatlar, uzoq muddatli aktivlar, moliyaviy investitsiyalar, bozor munosabatlari sharoitida TMZlar hisobini yuritish, mehnatga haq to'lash shakllarini, xodimlarni rahbatlantirish va ularga mehnat ta'tili hisoblash, aktsiyaga asoslangan to'lovlar tavsifi, majburiyatlar, daromad va moliyaviy natijalar, xususiy kapital hisobi 	<p>3.</p>
---	-----------

<p>biznes korxonalarini soliqqa tortish tartibi, birgalikdagi faoliyat bo'yicha kiyelishuvlar, guruhlashtirilgan moliyaviy hisobotlarning xususiyatlarini <i>bilishi va ulardan foydalana olishi; (ko'nikma)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Pul mablag'lari, naqd pulsiz hisob-kitob shakllari va xorijiy valyuta hamda <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak. (malaka)</i> • Xar bir xo'jalik operatsiyalari bo'yicha buxgalteriya yozuvlarini hisobga olish va moliyaviy hisobotlarni tuzish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak. (malaka)</i> <p>VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • real vaziyatga asoslangan amaliy ishlarni bajarish; • esseye, tyezis va maqolalar yozish; • vaziyatli topshiriqlarni (kiyeys-stadi) yyechish; • muhokamalarda ishtirok etish; • mustaqil ishlarni bajarish; • taqdimot tayyorlash; • turli darajadagi tvestlarni yyechish; • so'rov o'tkazish. 	<p>4.</p> <p>VIII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, taxtil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va nazorat uchun berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ish yoki test sinovlarini topshirish.</p>
<p>5.</p> <p>Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Karimov A., Kurbanbayev J., Jumanazarov S. Buxgalteriya hisobi. 1-qism. Darslik. -T.: Iqtisod-moliya, 2019. - 512 b. 2. Karimov A., Ochilov I.K., G'aniyev Z.U. Buxgalteriya hisobi. 2- qism. Darslik. -T.: 2021. - 852 b. 3. Qurbonov Z.N., Misirov K., Moliyaviy va boshqaruv hisobi. Darslik. -T.: Iqtisod-moliya, 2019. -756 b 4. Egamberdiyeva S.R. Moliyaviy va boshqaruv hisobi. O'quv qo'llanma. -T.: Fan va texnologiya, 2019. 289 b. 5. Karimov A, Ibragimov A, Rizayev N. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari. Darslik. - T.: TMI. «Iqtisod-Moliya», 2020 y. - 392 b. (grif 418- 266, 2020 y. 14 avgust) 6. Norbekov D., Misirov K., Tashmanov G'. Moliyaviy va boshqaruv hisobi. O'quv qo'llanma. -T.: Iqtisod-moliya, 2018. -194 b. 7. Xasanov B., G'aniyev Z., Muxammedova D. Boshqaruv hisobi. O'quv qo'llanma. -T.: Iqtisod-moliya, 2018. -279 b 	<p>6.</p>